

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

*на дисертацію Швець Ольги Вікторівни на тему
«Контроль та способи мінімізації кредитного ризику банку»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит*

1. Актуальність, мета й завдання дослідження

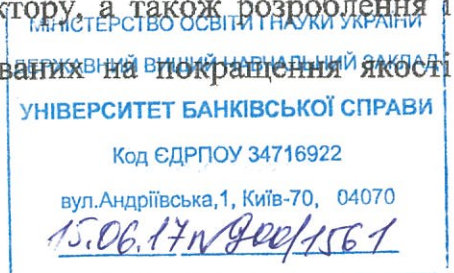
Дослідження теоретичних і прикладних питань щодо управління кредитним ризиком вітчизняних банків, особливо з врахуванням наслідків останньої фінансової кризи, набуває все більш широкого та багатоаспектного значення.

Низька якість кредитних портфелів комерційних банків, спричинена високим рівнем проблемної заборгованості та необхідністю формування резервів для відшкодування можливих втрат за активними операціями, призвела до виникнення негативного фінансового результату, зниження ліквідності та конкурентоспроможності банківських установ, а також до втрати довіри з боку вкладників та інвесторів.

Значний обсяг проблемної заборгованості свідчить про високий рівень кредитного ризику, що негативно впливає на ефективність банківської діяльності та стримує кредитування.

Відсутність дієвого механізму мінімізації кредитного ризику може призвести до погіршення ситуації в банківському секторі, а згодом і призведе до негативних наслідків для економіки в цілому.

У зв'язку з цим важливого значення набуває комплексна оцінка рівня кредитного ризику вітчизняного банківського сектору, а також розроблення і застосування широкого спектру заходів, спрямованих на покращення якості

контролю кредитного ризику та підвищення ефективності методів його мінімізації. Потребує подальшого дослідження функціонування суб'єкту системи збору, обробки, зберігання та аналізу інформації про позичальників, аналіз його взаємодії з іншими учасниками ринку фінансово-інформаційних послуг та вплив на рівень кредитного ризику банку.

Враховуючи вищезазначене, тема дисертаційної роботи Швець Ольги Вікторівни, яка спрямована на поглиблення теоретичних засад та розробку науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення процесів контролю та мінімізації кредитного ризику банків, є актуальною та має важливе науково-теоретичне та практичне значення.

2. Зв'язок теми дисертаційного дослідження з державними та галузевими програмами і темами

Дисертаційна робота виконана в межах плану наукових досліджень, що входять до плану науково-дослідних робіт ДВНЗ «Університет банківської справи», зокрема: НДР «Сучасні напрями та механізми модернізації фінансової системи України» (номер державної реєстрації 0115U002173), у межах якої автором обґрунтовано методичні підходи до формування системи інформаційного забезпечення контролю та мінімізації кредитного ризику банків, які передбачають створення фінансово-інформаційного центру, завданням якого є формування інтегрованої бази даних фінансової звітності підприємств та використання її банками з метою зниження кредитного ризику, та «Ефективність банківської системи як умова підвищення конкурентоспроможності економіки» (номер державної реєстрації 0115U004242), де автором розроблено підходи до оцінки якості контролю кредитного ризику в банках України.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, опублікованими автором науковими працями і авторефератом дає підстави відзначити, що наукові результати, висновки і рекомендації характеризуються високим ступенем обґрунтованості й достовірності, є достатньо аргументованими та підтвержені відповідними розрахунками. Отримані автором результати застосування розрахункових моделей та висновки узгоджуються з низкою основоположних емпіричних досліджень та експериментальних даних сучасної фінансової науки. Наукові положення, що знайшли відображення в дисертації, є комплексно дослідженими, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, широкий перелік узагальнених, систематизованих та кваліфіковано опрацьованих автором фундаментальних наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених та фахівців з питань методології сучасної теорії банківської справи, зокрема процесів контролю та мінімізації кредитного ризику банку, використанням автором чинних законодавчих і нормативних актів, що регулюють діяльність банків, офіційних матеріалів Державної служби статистики України, Національного банку України, банківських асоціацій, публічної фінансової та внутрішньої управлінської звітності окремих банків.

Для досягнення мети дослідження і розв'язання поставлених завдань у роботі використано загальнонаукові та емпіричні методи: аналізу і синтезу, індукції і дедукції, логічного узагальнення – при дослідженні теоретичних засад контролю кредитного ризику; економічного, порівняльного та статистичного аналізу – для оцінки рівня кредитних ризиків вітчизняного банківського сектору; факторного аналізу – при дослідженні факторів впливу на процеси мінімізації кредитного ризику банків; наукового абстрагування, моделювання – при розробленні системи заходів щодо удосконалення контролю та мінімізації кредитного ризику в банках.

Професійне використання інструментів наукового пізнання дозволило дисертанту зробити особистий внесок у теорію та практику управління кредитним ризиком банків.

Теоретичні положення та висновки дисертації базуються на результатах аналізу, що дозволило постійно порівнювати отримані наукові результати з реальною дійсністю, інтерактивним шляхом підвищуючи їх обґрунтованість. Представлені в дослідженні методики аналізу, статистичні прийоми підкріплені численними прикладами та розрахунками.

Основні наукові положення і результати дослідження підтверджуються публікацією основних результатів дослідження у фахових виданнях, оприлюднені та одержали позитивну оцінку на наукових і науково-практичних конференціях, зокрема: науково-практичних конференціях «Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку банківської системи України», (м. Київ, 2011 р., 2012 р., 2013 р.), IX Міжнародній конференції «Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту : теорія, методологія та організація» (м. Київ, 2011р.), XII Міжнародній науково-практичній конференції «Теоретичні та прикладні аспекти аналізу фінансових систем» (м. Львів, 2012р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Фінансовий механізм та обліково-аналітичне забезпечення стійкого економічного розвитку» (м. Севастополь, 2013р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Інтеграція України в європейський і світовий фінансовий простір» (м. Львів, 2013р.), I Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи» (м. Одеса, 2015р.), II Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку національної економіки» (м. Запоріжжя, 2016р.).

4. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова новизна одержаних результатів полягає у дослідженні теоретичних і методологічних засад контролю та мінімізації кредитного ризику банків та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо їх

удосконалення. Найвагоміші теоретичні та практичні результати, які становлять наукову новизну дисертації, визначаються в таких положеннях:

– удосконалено трактування поняття «кредитний ризик банку» як ризик, що характеризується кількісно оціненою невідповідністю очікуванням числових, просторових та часових параметрів грошових потоків, які згідно з узятими фінансовими зобов'язаннями контрагент мав би направити банку, та виникає внаслідок дії внутрішніх керованих та зовнішніх некерованих факторів, що в результаті призводить до можливих втрат капіталу та надходжень (С. 19-25). Дане визначення максимально враховує сутнісні ознаки кредитного ризику. Воно є універсальним з точки зору врахування імовірної природи ризикової діяльності, характеру дії кредитного ризику, наслідків для банку та причин виникнення; також у ньому вказується на його суб'єктів та об'єктів;

– удосконалено поняття «контроль кредитного ризику банку», що розглядається як спеціальний вид управлінської діяльності, структурований за етапами та спрямований на попередження, фіксацію та усунення негативних тенденцій у зміні кредитних ризикових позицій банку, що досягається через їх відстеження та регулювання (С.35-37). Таке визначення більш повною мірою відображає сутність контролю кредитного ризику та, на відміну від існуючих поглядів, що обмежуються розглядом контролю виключно як функції управління кредитним ризиком, дозволяє зосередити увагу на управлінському аспекті контролю, підкреслюючи його спрямованість;

– удосконалено науково-методичний підхід до моніторингу кредитного ризику банку, який на відміну від існуючих, ґрунтується на реалізації принципу антиципації, що передбачає прогноз розвитку змін у ризикових позиціях на ранніх стадіях їх виникнення та оцінку найбільш ймовірних шляхів їхнього розвитку, а також розробку випереджаючих реакцій на негативні зміни (С.132-140). Запропонована концепція формування та використання антисипативного підходу до здійснення контролю та мінімізації кредитного ризику банку розкриває особливості функціонування та взаємодії його невід'ємних

структурних елементів (функцій, методів, управлінських рішень, комунікацій, керуючої та керованої підсистем) для досягнення антисипативних цілей.;

– набула подальшого розвитку система класифікаційних ознак методів мінімізації кредитного ризику банку на основі обґрунтування доцільності їх розмежування за ознакою впливу на рівень кредитного ризику (методи мінімізації кредитного ризику прямої дії та непрямой дії); за стадією застосування (методи, що застосовуються до моменту придбання фінансового інструменту-носія ризику; методи, що застосовуються після видачі кредиту та в процесі його обслуговування), (С.57-59). Це формує наукове підґрунтя для ідентифікації раціональних шляхів удосконалення існуючих і вироблення нових методів впливу на рівень кредитного ризику банку;

– набув подальшого розвитку методичний підхід до оцінювання якості контролю кредитного ризику, який, на відміну від наявних, синтезує показники ефективності контролю кредитного ризику та ефективності діяльності банку загалом, що передбачає полівекторне оцінювання якості контролю кредитного ризику (С.118-127). Використання запропонованого методичного підходу дає змогу банкам об'єктивно оцінити якість контролю кредитного ризику, виявляти наявні проблеми і вносити необхідні корективи до існуючої системи контролю кредитного ризику;

– заслуговують на увагу методичні положення щодо формування аналітичного забезпечення контролю та мінімізації кредитного ризику банків на основі обґрунтування підходів до функціонування системи збору, обробки, зберігання та аналізу інформації про позичальників та моделі фінансово-інформаційної взаємодії її суб'єктів, що сприятиме зниженню рівня кредитних ризиків окремих банків та банківського сектору загалом (С.149-160).

Наукова новизна повною мірою відображена у змісті дисертації, у висновках по розділах і в цілому в дисертаційному дослідженні.

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Детальне ознайомлення з матеріалами дослідження та авторефератом здобувача свідчить про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертаційної роботи. В авторефераті в повному обсязі розкрито всі основні наукові результати, сформульовано узагальнюючі висновки, визначено ступінь новизни отриманих розробок. Дисертація та автореферат відповідають встановленим вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Опубліковані за темою дисертації наукові праці достатньо повно відображають одержані результати. Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають вимогам МОН України. Основні результати дисертації опубліковано у 16 наукових працях загальним обсягом 3,1 д.а., з них 6 – у наукових фахових виданнях України, 2 – у наукових фахових виданнях України, що зареєстровані у міжнародних наукометричних базах, 1 стаття в періодичних виданнях іноземних держав, 8 – в інших виданнях.

Публікації містять результати теоретичних досліджень та науково-практичних розробок автора, не містять повторень. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок здобувача відображено повною мірою. Список основних праць наведено в авторефераті та в дисертації.

6. Важливість отриманих здобувачем результатів для науки і практики

Теоретична цінність виконаного дисертаційного дослідження Швець О.В. полягає в поглибленому дослідженні теоретичних засад сутності кредитного ризику, процесів контролю та методів його мінімізації, а також обґрунтуванні методичних підходів щодо підвищення ефективності контролю та удосконалення мінімізації кредитного ризику вітчизняних банків.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні науково обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на вдосконалення процесів контролю та мінімізації кредитного ризику в комерційних банках.

Наукові результати дисертаційного дослідження мають практичне застосування в роботі окремих комерційних банків, що підтверджується відповідними документами. Зокрема, наукові результати дисертаційної роботи були використані: філією АТ «Укресімбанк» у м. Львові – методичний підхід до оцінювання якості контролю кредитного ризику комерційного банку (довідка № 060–21/4773 від 19.09.2016 р.), філією АБ «УКРГАЗБАНК» у м. Ужгород – застосування антисипативного підходу для контролю та мінімізації кредитного ризику банку (довідка № 144/535-17 від 03.03.17 р.).

Результати наукового дослідження використовуються в навчальному процесі ДВНЗ «Університет банківської справи» при викладанні дисциплін «Аналіз банківської діяльності», «Фінансовий менеджмент у банку», «Кредитування і контроль» (довідка № 02–20–015/472 від 22.09.2016 р.).

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Поряд із позитивною оцінкою дослідження Швець О.В., за окремими положеннями, висновками та рекомендаціями, наведеними у дисертаційній роботі, слід зробити наступні зауваження, які, у більшості випадків, мають рекомендаційний характер та є підставою для їх обговорення в дискусійному порядку:

1. Автор, за результатами проведеного критичного аналізу існуючих класифікацій методів та інструментів мінімізації кредитного ризику банку, обґрунтовує, що даній проблемі приділена недостатня увага і пропонує удосконалени класифікацію методів та інструментів мінімізації кредитного ризику банку (С.57-59). Проте, огляд наукової доробки зарубіжних і вітчизняних вчених щодо розглянутих питань дещо звужений. Доцільно більше уваги приділити розкриттю самих методів та інструментів.

2. У дисертації удосконалено методичний підхід до оцінки якості контролю кредитного ризику банків, що ґрунтується на синтезі показників ефективності контролю кредитного ризику та ефективності діяльності банку загалом. Доведено, що багатокритеріальний підхід має переваги перед

монокритеріальним, оскільки змістовніше розкриває поняття якості контролю. (С. 118-127). Варто було б розширити показники ефективності роботи банку, пов'язані із здійсненням кредитування.

3. У дисертації удосконалено науково-методичний підхід до моніторингу кредитного ризику банку, що ґрунтується на реалізації принципу антиципації. Більш детального дослідження потребує організаційна структура підрозділів, які займатимуться антисипативним управлінням.

4. Одним із завдань дисертаційної роботи є розробка пропозицій щодо удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення контролю та мінімізації кредитного ризику банку. Запропоновано створити на комерційній основі Фінансово-інформаційний центр, що формуватиме інтегровану базу даних фінансової звітності підприємств, здійснюватиме контроль якості надання суб'єктами господарювання фінансової інформації про результати діяльності, забезпечуватиме формування бази даних кредитних історій позичальників та надаватиме цю інформацію комерційним банкам, що є учасниками системи (С. 149-160). Водночас варто більше уваги приділити аналізу взаємодії даного суб'єкту системи збору, обробки, зберігання та аналізу інформації з іншими учасниками ринку фінансово-інформаційних послуг, а також обґрунтувати в чому відмінність діяльності Фінансово-інформаційного центру від єдиної інформаційної системи «Реєстр позичальників».

5. У дисертації проведено аналіз особливостей контролю та мінімізації кредитного ризику на прикладі вітчизняних банків. Проте, деякі з наведених банківських установ знаходяться в стані ліквідації.

Вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи Швець О.В.

8. Відповідність роботи вимогам до кандидатських дисертацій

Дисертаційна робота Швець О.В. на тему «Контроль та способи мінімізації кредитного ризику банку» є закінченою науковою роботою, виконаною у межах поставлених завдань. Структурна побудова роботи

відповідає кваліфікаційним вимогам, стиль викладення та подача матеріалу дослідження є логічними, послідовними та пов'язаними єдиною цільовою спрямованістю. Мова дисертації лаконічна, коректна та зрозуміла. Зміст автореферату ідентичний змісту дисертації. Автореферат достатньою мірою висвітлює основні наукові і практичні положення дисертаційної роботи.

Представлені в роботі наукові положення та результати є авторським розв'язанням наукової задачі, що полягає у розвитку теоретичних і методичних засад контролю та мінімізації кредитного ризику банків та розробці науково-практичних рекомендацій щодо підвищення їх ефективності.

Усі положення, які винесено на захист, мають наукову новизну, їх рівень («удосконалено», «набули подальшого розвитку») визначено коректно. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам.

Тема і зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Швець Ольги Вікторівни «Контроль та способи мінімізації кредитного ризику банку» відповідає п. п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24.07.2013 № 567, що висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор – Швець Ольга Вікторівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи
Київського національного торговельно-
економічного університету Міністерства
освіти і науки України,
м. Київ

[Handwritten signature]
В. А. Сидоренко
[Handwritten signature]
Відділ кадрів КНТЕУ